

ΓΥΠΑΣ Ο ΠΥΡΟΧΡΟΥΣ

(GYPS FULVUS)

Περιγραφή - βιολογία

Ο γύπας ο πυρόχρους ή όρνεο, όπως αλλιώς λέγεται, ήταν για τους αρχαίους Έλληνες ο θεϊκός υπηρέτης, που μετέφερε τις ανθρώπινες ψυχές στο μακρινό σύμπαν.

Είναι το μεγαλύτερο πουλί του τόπου μας με μήκος γύρω στο ένα (1) μέτρο και άνοιγμα φτερούγων γύρω στα δύομισι (2,5), και ανήκει στην τάξη των αρπακτικών και την οικογένεια των γυπών.

Το φτέρωμά του έχει χρώμα ανοικτό καφέ ενώ τα άκρα της φτερούγας και της ουράς του είναι μαύρα. Το κεφάλι και ο μακρύς λαιμός του είναι καλυμμένα μόνο με λευκό χνούδι, μια προσαρμογή που το βοηθά να βυθίζεται εύκολα το κεφάλι του μέσα στα εντόσθια των νεκρών ζώων με τα οποία τρέφεται.

Είναι είδος κοινωνικό και φωνιάζει κατά ομάδες σε απότομους γκρεμούς.

Γεννά μέσα Ιανουαρίου με αρχές Μαρτίου ένα άσπρο αυγό σε μέγεθος πορτοκαλιού, που το κλωσσουν και οι δύο γονείς για 54 περίπου μέρες.

Τα μικρά μέχρι να εγκαταλείψουν τη φωλιά τους, μετά από 115 μέρες, τρέφονται επίσης και από τους δύο γονείς.

Ο γύπας τρέφεται αποκλειστικά με πτώματα και για να βρει την τροφή του διανύει μεγάλες αποστάσεις που μπορεί να φθάσουν μέχρι και τα 30 km.

Αντίθετα με τη λαϊκή ρήση “Μυρίστηκε πτώμα όπως το γύπα...” ο γύπας δεν έχει όσφρηση. Για τον εντοπισμό της τροφής του στηρίζεται στην ισχυρή του όραση, ή στις κινήσεις άηλων πουλιών που τρώνε και αυτά πτώματα όπως καρακάξες, κόρακες και κοράζινοι.

Για να ικανοποιήσει τις ανάγκες του σε νερό χρησιμοποιεί πηγές και ποταμούς με καθαρό νερό. Εντοπίστηκαν δυο τέτοιες θέσεις η μια στην κορυφή του Τροόδου και η άλλη στο Δάσος Πάφου στην περιοχή του Τριπίλου.

Κατάσταση του γύπα στην Κύπρο

Παλιά το πουλί αυτό αφθονούσε στον τόπο μας. Σήμερα έχει περιοριστεί σε ελάχιστες περιοχές, μετρημένες στα δάκτυλα του ενός χεριού.

Η πρώτη αναφορά που έχουμε για το γύπα στον τόπο μας είναι από τον Locke το 1553.

Ο Giovanni Mariti, το 1760 έγραψε σχετικά με το γύπα στην Κύπρο ότι, “κάποιος μπορεί να δει πολλούς γύπες να στέκουν στα χωράφια όπως τα κοπάδια από πρόβατα”.

Η ίδια κατάσταση περίπου επικρατούσε μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1960. Σύμφωνα με μαρτυρίες ο πληθυσμός του γύπα άρχισε να μειώνεται σταθερά κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970.

Το 1996 η απερίσκεπτη χρήση δηλητηρίων από βοσκούς σε πτώματα ζώων είχε ως αποτέλεσμα τον αποδεκατισμό ολόκληρου σχεδόν του πληθυσμού που φώλιαζε σε διάφορους γκρεμούς στην Επαρχία Πάφου. Είχαν απομείνει μόνο γύρω στα 24 πουλιά που συγκεντρώθηκαν στους γκρεμούς της Επισκοπής Λεμεσού. Το Νοέμβριο του 1998 μετά από αγωνιώδεις και επίμονες προσπάθειες του Τμήματος Δασών ο πληθυσμός τους ανήλθε στα 29 πουλιά.

Σήμερα σύμφωνα με στοιχεία που διατηρεί το Τμήμα Δασών ο πληθυσμός του ανέρχεται σε 30 άτομα.

Αιτίες που οδήγησαν στη μείωση του πληθυσμού του γύπα

Οι κύριες αιτίες που οδήγησαν στη μείωση του πληθυσμού του πυρόχρου γύπα στον τόπο μας είναι:

- Η χρήση ισχυρών δηλητηρίων, κυρίως της στρυχνίνης και αργότερα του λανέιτ, για την καταπολέμηση των κορακοειδών και της αλεπούς που είχε ως αποτέλεσμα το μαζικό θάνατο πολλών γυπών.
- Η μείωση της τροφής τους με το θάψιμο ή το κάψιμο των ψόφρων ζώων.
- Οι παραδοσιακοί τόποι όπου γεννοβοηούσαν οι γύπες εγκαταλείφθηκαν, εξαιτίας της λειτουργίας λατομείων και της διάνοιξης δρόμων κοντά στους γκρεμούς.

- Το σκότωμα των γυπών από ασυνείδητους κυνηγούς.
- Οι παρενοχλήσεις από τουρίστες, φωτογράφους και πτηνοπαρατηρητές.

Σημασία της ύπαρξης του γύπα

Ως πτωματοφάγο παίζει σπουδαίο ρόλο στην ανακύκλωση της οργανικής ύλης. Ο ρόλος αυτός γίνεται καθοριστικός, ιδιαίτερα σ' ένα οικοσύστημα όπως το δικό μας, όπου ενώ υπάρχουν μεγάλα θηλαστικά όπως αιγοπρόβατα, βοοειδή, ιπποειδή και αγρινά δεν υπάρχουν μεγάλα σαρκοφάγα ζώα για να ελέγχουν τους πληθυσμούς των πιο πάνω ειδών. Οι πληθυσμοί αυτών των ειδών ρυθμίζονται με θανάτους ή επιδημίες και τα πτωματοφάγα όπως ο γύπας είχαν το ρόλο του καθαριστή, μετατρέποντάς τα σε οργανική ύλη και συμβάλλοντας έτσι στην αλυσίδα της οικολογικής ισορροπίας. Στην ουσία οι γύπες είναι “εργοστάσιο κηδείων” και βοηθούν με τον τρόπο τους έτσι ώστε το περιβάλλον να διατηρείται υγιές και καθαρό.

Πέρα όμως από αυτό, ο ίδιος ο άνθρωπος διδάχτηκε και διδάσκεται από το γύπα καθώς και από άλλα είδη πουλιών, τόσο στην κατασκευή και τελειοποίηση αεροπλάνων και άλλων μηχανών, όσο και στην ανάπτυξη αθλημάτων όπως ο αϊεροπτερισμός που είναι το πιο κοντινό προς τα πουλιά πέταγμα.

Παλιά οι λαουτάρηδες χρησιμοποιούσαν φτερό του γύπα για να παίζουν το λαούτο τους, ενώ τα μεγαλύτερα φτερά χρησιμοποιούνταν στη μελισσοκομία κατά τη συγκομιδή του μελιού για να απομακρύνονται οι μέλισσες από τις κερήθρες χωρίς να τραυματίζονται.

Ο αυθός ή πυδικιάβλι, όπως το λέμε, δε γίνεται μόνο από καλήμι αλλιά και από κόκαλο γύπα. Οι αγρότες όταν ψοφούσε κάποιος γύπας έπαιρναν το κόκαλο από τη φτερούγα του και έφτιαχναν αυθό. Τέτοιοι αυθοί που άντεξαν στο χρόνο και στη χρήση υπάρχουν μέχρι σήμερα και είναι μεγάλης αξίας.

Η προστασία και διατήρηση του γύπα θα συμβάλει αποφασιστικά τόσο στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, όσο και στην ανάπτυξη του οικότουρισμού στον τόπο μας.

Προστασία του είδους

Το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος από το 1987 προώθησε και εφαρμόζει σχέδιο προστασίας του γύπα, που συντονίζει το

Τμήμα Δασών σε συνεργασία με άλλες Κυβερνητικές Υπηρεσίες και Περιβαλλοντικούς Συνδέσμους. Μέσα στα πλαίσια του σχεδίου αυτού εφαρμόζονται τα πιο κάτω μέτρα:

- Γίνεται περιοδικά καταμέτρηση του γύπα.
- Ελέγχονται οι περιοχές όπου γεννοβοηθά.
- Την περίοδο που οι νεαροί γύπες θα εγκαταλείψουν τις φωλιές τους παρακολουθούνται συνεχώς για ενάμισι περίπου μήνα.
- Έχει δημιουργηθεί "εστιατόριο γύπα", τόπος δηλαδή όπου τοποθετούνται ψόφια ζώα, που λειτουργεί με επιτυχία και φιλοξενεί σε μόνιμη βάση πουλιά από τον άγριο πληθυσμό.
- Γίνεται χρήση πομπών για να παρακολουθούνται οι κινήσεις των πουλιών με σκοπό την καλύτερη μελέτη του είδους.
- Υπάρχει συνεχής προσπάθεια για ενημέρωση του κοινού.

Τα οποιαδήποτε μέτρα δεν είναι δυνατό από μόνα τους να επιτύχουν. Απαιτείται τόσο η συνεργασία των Κυβερνητικών Τμημάτων, όσο και των πολιτών και των οργανωμένων ομάδων.

Ο άνθρωπος ευθύνεται για τη μείωση του πληθυσμού του γύπα, αλλά είναι επίσης και ο μόνος που μπορεί να τον προστατέψει και να τον βοηθήσει για να μην αφανιστεί.

Είναι χρέος μας να προστατέψουμε το μεγαλόπρεπο και εντυπωσιακό αυτό πουλί που τόσες φορές μας έσωσε από μοιუსματικές αρρώστιες, αλλά συνάμα και ζωτική η ανάγκη για διατήρηση της τόσο εύθραστης οικολογικής ισορροπίας στον τόπο μας.

ΓΥΠΑΣ Ο ΠΥΡΟΧΡΟΥΣ
(*Gyps fulvus*)

**ΚΙΝΔΥΝΕΥΕΙ
ΜΕ ΑΦΑΝΙΣΜΟ
ΒΟΗΘΗΣΤΕ
ΤΟΝ!**

Γ.Τ.Π. 221/2006 – 5.000
Εκδόθηκε από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

Εκτύπωση: Theopress Ltd

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΩΝ
www.moa.gov.cy/forest